

ECONOMIA DEL SECTOR PÚBLIC

Fonaments i polítiques

Daniel Albalade
Xavier Fageda
Laura Fernández
Jordi Rosell

Departament de Política Econòmica
i Estructura Econòmica Mundial

ECONOMIA DEL SECTOR PÚBLIC

Fonaments i polítiques

Daniel Albalade
Xavier Fageda
Laura Fernández
Jordi Rosell

Departament de Política Econòmica
i Estructura Econòmica Mundial

Índex

PRÒLEG	9
 BLOC A FONAMENTS	
 Lliçó 1	
EL SECTOR PÚBLIC EN LES ECONOMIES MIXTES	13
1. Tipus de sistemes econòmics	13
2. Diferències entre Estat i mercat	16
3. L'Estat i la política econòmica	17
4. Què és la política econòmica?	22
5. Cas d'estudi: El sector públic municipal.....	24
 Lliçó 2	
EFICIÈNCIA I EQUITAT	27
1. Els objectius del Govern	27
2. Relacions entre els objectius d'eficiència i equitat.....	32
3. Les eleccions socials	33
4. Els instruments de política econòmica	37
5. Fallades del Govern	42
 Lliçó 3	
FALLADES DEL MERCAT	45
1. Mercats i eficiència en l'assignació de recursos	45
2. Competència imperfecta	47
3. Informació incompleta.....	49
4. Externalitats.....	51
5. Béns públics	52
6. Fallades del mercat no relacionades amb l'eficiència	57
 Lliçó 4	
MECANISMES DE DECISIÓ PÚBLICA	61
1. Mecanismes públics de decisió	61
2. La teoria del votant medià (Hotelling, 1929)	64
3. El problema de l'agregació de preferències i el teorema de la impossibilitat d'Arrow	66
4. Anàlisi cost-benefici com a mecanisme de decisió.....	67
5. Cas d'estudi: Anàlisi cost-benefici de l'AVE Madrid-Sevilla	71

BLOC B

POLÍTIQUES

Lliçó 5

COMPETÈNCIA IMPERFECTA	77
1. Privatització, regulació i competència.....	77
2. Els perjudicis de la competència imperfecta	80
3. Monopoli natural	83
4. Monopoli legal.....	84
5. Competència limitada	84

Lliçó 6

PRODUCCIÓ PÚBLICA I PRIVATITZACIÓ	87
1. Diferències entre provisió, producció i finançament	87
2. Diferències entre empreses públiques i privades: la relació principal-agent	88
3. Propietat, competència i eficiència.....	90
4. El sector públic empresarial.....	95
5. La política de privatització: motivacions i resultats	96
6. La privatització a Espanya	100
7. Cas d'estudi: Privatització de serveis locals: concentració empresarial i competència..	102

Lliçó 7

TEORIA I PRÀCTICA DE LA REGULACIÓ	105
1. Introducció.....	105
2. Economia política de la regulació	105
3. L'economia de la regulació en la pràctica. La regulació del monopoli natural	109
4. Mesures reguladores per resoldre el problema del monopoli natural.....	110
5. Cas d'estudi: La regulació IPC-X a Espanya	120

Lliçó 8

POLÍTICA DE DEFENSA DE LA COMPETÈNCIA	123
1. Aspectes pràctics en l'avaluació del poder de mercat	123
2. Tipus d'actuacions de la política de defensa de la competència	126
3. Col·lusió.....	127
4. Abús de la posició de domini	130
5. Discriminació de preus	131
6. Fusions	131
7. La política de defensa de la competència a Espanya	133
8. Cas d'estudi: Fusió entre Eroski i Caprabo	135
9. Cas d'estudi: Acord entre constructors de carreteres	137

Lliçó 9

EXTERNALITATS I MEDI AMBIENT	139
1. El problema de les externalitats i el medi ambient.....	139
2. Solucions privades	142
3. Solucions públiques	144
4. Polítiques públiques aplicades	149
5. Cas d'estudi: Els costos de congestió a les carreteres.....	150
6. Cas d'estudi: El mercat de permisos transferibles de SO ₂ als Estats Units	152

Lliçó 10

POLÍTIQUES DE SANITAT I EDUCACIÓ	155
1. Sanitat.....	155
2. Educació	159
3. Cas d'estudi: El copagament sanitari.....	165
AGRAÏMENTS	167

Pròleg

Els esdeveniments econòmics dels últims temps han promogut un interès renovat per l'economia del sector públic des de tots els àmbits de la societat. És aquesta presència en el debat públic i el repunt de la intervenció dels governs davant de les fallades dels mercats, així com l'impacte social dels canvis en el cicle econòmic, el que ha situat de nou l'anàlisi i l'avaluació de la política econòmica en un dels camps de més actualitat de la ciència econòmica.

De la mateixa manera, els canvis derivats de la reforma docent impulsada pel nou espai europeu d'educació superior (EEES) impliquen no tan sols una transformació en l'aproximació docent de les assignatures universitàries i del paper dels professors, sinó també una renovació i una actualització dels continguts. És en aquest marc de reforma i d'actualització que s'ha forjat un text docent com aquest, *Economia del sector públic: fonaments i polítiques*, creat per professors del Departament de Política Econòmica de la Universitat de Barcelona.

L'objecte principal d'aquesta obra és aportar un text docent que sigui d'utilitat tant per als estudiants de les llicenciatures d'Economia i d'Administració i Direcció d'Empreses (ADE) com per a tots els interessats en la interacció governs-mercat i en les polítiques econòmiques aplicades pels diferents governs. Per això, aquesta obra ha estat estructurada amb l'objectiu de dotar el lector d'un coneixement sòlid dels principals fonaments teòrics de la intervenció pública no pressupostària i de la seva aplicabilitat, analitzant i avaluant detalladament algunes de les polítiques públiques més rellevants que es basen en la interacció entre governs i mercats.

Pel que fa a l'estructura de l'obra, hi ha dues parts diferenciades. En la primera part, en què s'exposen els fonaments de l'economia del sector públic no pressupostària, se sintetitzen els principals conceptes de la microeconomia que seran útils per entendre les diferents intervencions i polítiques públiques sobre els mercats que tenen influència en l'eficiència i l'equitat. En particular, l'atenció s'adreça a aquelles polítiques que pretenen corregir fallades de mercat i a la problemàtica dels mecanismes d'elecció pública. En aquest primer bloc es posa un èmfasi especial en la vinculació pràctica dels conceptes teòrics de la intervenció pública, habitualment absent en els manuals de referència.

En la segona part, la que s'endinsa més detalladament en les polítiques, cadascun dels capítols desenvolupa algunes de les polítiques d'intervenció pública dels governs en economia, més importants, tant per la seva influència sobre l'eficiència econòmica com sobre el benestar. Aquesta anàlisi específica de les polítiques de privatització, regulació, competència, medi ambient, educació i sanitat, suposa una aportació original dels autors de l'obra que no sol trobar-se amb aquest detall en altres textos docents. Aquest segon bloc vincula els conceptes teòrics de la primera part del text a les polítiques públiques que influeixen en les relacions entre governs i mercats.

ELS AUTORS

BLOC A
FONAMENTS

EL SECTOR PÚBLIC EN LES ECONOMIES MIXTES

1. Tipus de sistemes econòmics

L'estudi de la política econòmica requereix el coneixement, entre altres, de dos actors principals: l'Estat i el mercat. La seva interrelació, les problemàtiques que suscita la conciliació d'aquestes dues estructures o els conflictes que han portat a la supremacia de l'un sobre l'altre al llarg de la història econòmica antiga i recent, són el caldo de cultiu de bona part dels continguts que tractarem al llarg d'aquesta assignatura.

En aquesta primera lliçó abordarem el paper del sector públic en les economies mixtes i presentarem l'actor principal encarregat de l'execució del que anomenem política econòmica.

1.1. Tendències en la intervenció de l'Estat en l'economia

Abans de començar, pot ser útil posar sobre la taula alguns antecedents sobre el paper i la presència dels governs en el desenvolupament de les seves activitats. En concret, l'observació de la història econòmica posa de manifest que el pes i la importància dels governs ha estat molt variable al llarg del temps en relació amb el mercat. Ja al segle XVIII, els **mercantilistes** van estendre la idea que l'Estat havia de fomentar activament el comerç i la indústria. Per tant, el mercantilisme es caracteritzava, en part, per la presència activa en l'economia d'un Estat que gaudia d'unes funcions molt específiques i rellevants per al model de creixement econòmic de l'època que era el comerç. Va ser en part com a resposta a aquest corrent de pensament que **Adam Smith** va escriure el 1776, *La riquesa de les nacions*, en què defensava la idea que l'Estat havia de tenir un paper limitat en l'economia. Segons Smith, eren la competència i l'ànim de lucre els que portaven els individus, en la recerca dels seus propis interessos privats, a servir l'interès públic.

Les idees d'Adam Smith van resultar molt persuasives i durant el segle XIX molts economistes, com ara **John Stuart Mill**, van promulgar la doctrina del *laissez-faire*, segons la qual l'Estat havia de deixar fer el sector privat i no intentar regular o controlar les empreses privades. Així, es considerava que el millor escenari possible el proporcionava la competència il·limitada i que la intervenció de l'Estat s'havia de limitar a protegir els drets de propietat i a activitats com la defensa nacional.

De totes maneres, no tothom va alinear-se amb les idees anteriors, i durant el segle XIX alguns economistes van mostrar una gran preocupació per les greus desigualtats de renda que hi havia, per la misèria dels treballadors i els problemes de desocupació. En aquest sentit, podem destacar els noms d'influents teòrics socials com **Marx**, **Sismondi** i **Owen**, que van carregar contra la propietat privada del capital i proposaven, més enllà de la intervenció plena de l'Estat en l'economia, la formació de grups reduïts de persones que cooperessin en interès mutu.

Ja al segle XX, hi va haver una greu confrontació entre dues maneres extremes d'entendre el món i l'economia, entre el sistema capitalista predominant als països occidentals liderats pels **Estats Units** i l'organització comunista als països de l'Est encapçalats per l'anti-

ga **Unió Soviètica**. Tot i això, al començament dels anys trenta, amb la depressió econòmica derivada del crac del 29, les economies mixtes occidentals també van fer un gir marcat cap a una major intervenció de l'Estat. **Les polítiques fiscals expansives** contra cícliques van ser els instruments principals utilitzats pels Estats per tal de fomentar la recuperació econòmica. Tanmateix, la confrontació teòrica entre liberalisme econòmic i comunisme es va transformar en una confrontació real en els mercats mundials i finalment va derivar en un període de tensions polítiques que es coneix com a **Guerra Freda**. A la fi d'aquest procés, marcat pel col·lapse de les economies planificades de l'Est al final del segle xx, aquestes economies es van submergir en una monumental transició vers un sistema de mercat, tot afavorint un nou impuls cap al liberalisme econòmic.

La fallada de l'Estat planificador propi dels sistemes comunistes va obrir una etapa de predomini de les polítiques favorables al mercat, també en les economies mixtes, en què el paper de l'Estat com a mecanisme d'assignació va guanyar prestigi. Aquest període de preeminència del mercat va allargar-se durant la dècada dels noranta del segle xx i la primera del segle xxi. De fet, aquestes polítiques sovint anomenades **neoliberals** van estar associades a una etapa de fort creixement econòmic sostingut que va consolidar el pes del mercat en les economies mixtes i, en moltes d'aquestes economies, va reduir el pes de l'Estat mitjançant processos de privatització i liberalització de sectors estratègics.

No obstant això, la crisi financera iniciada a la tardor de l'any 2008 va posar de manifest, de nou, les mancances dels mercats lliures davant la debilitat de la presència de l'Estat en l'economia. Per aquest motiu, la resposta comuna a tots els països ha estat revertir aquest cicle impulsant el pes de l'Estat en les economies mixtes. Aquesta major intervenció de l'Estat s'ha reflectit mitjançant polítiques pressupostàries i no pressupostàries. D'una banda, s'ha iniciat un procés d'inversió i consum públic sense precedents en les últimes dècades amb l'objectiu de reactivar la demanda i el consum. De l'altra, s'han iniciat processos de regulació més estricta en sectors en què les fallades del mercat han estat més evidents, com és el cas del sistema financer mundial.

Tal com s'ha exposat, aquesta oscil·lació entre la preeminència del mercat i de l'Estat en economia ha estat una constant al llarg del segle xx i ho continua sent al segle xxi. Tanmateix, cada cop s'entén més la idea que l'Estat i el mercat són mecanismes complementaris, tal com s'ha posat de manifest en les successives crisis econòmiques.

1.2. Fallades del mercat i fallades de l'Estat

De fet, gran part del debat i de les posicions enfrontades entre aquests dos mecanismes d'organització de la vida econòmica tenen les seves arrels en la valoració de si la magnitud de les fallades del mercat és superior a la importància que tenen les fallades de l'Estat. En funció del pes que adjudiquem a cadascuna, donarem prioritat a una organització econòmica per sobre de l'altra.

Què és una fallada del mercat? Una fallada de mercat és una assignació de recursos ineficient derivada dels mecanismes d'elecció propis del mercat. Tot i que estudiarem amb detall les diferents fallades del mercat al llarg del curs, el quadre que adjuntem les resumeix breument mitjançant alguns exemples.

D'altra banda, cal ser conscients que els Estats també fallen en el desenvolupament de les seves activitats. Les causes més freqüents d'aquestes disfuncions són *la informació limitada* que tenen els governs a l'hora de dissenyar una mesura o de fer complir una legislació; *el control limitat de les empreses privades*, atès que l'Estat no controla totalment les conseqüències de les seves intervencions; *el control limitat de la burocràcia*, que pot estar motivat pel

retard en l'elaboració de reglaments un cop s'ha promulgat una llei que hi va associada i la manca d'incentius a l'eficiència, i *les limitacions imposades pels processos polítics*, com a conseqüència, per exemple, de l'existència de grups de pressió que condicionen l'acció de l'Estat o l'objectiu polític centrat a obtenir victòries electorals i no a maximitzar el benestar social.

Taula 1. Fallades del mercat

Fallades del mercat	Exemples
Béns públics	Defensa nacional, policia
Monopolis naturals	Indústries de xarxa
Externalitats	Vacunes, contaminació
Mercats incomplets	Assegurances d'atur
Informació incompleta i/o asimètrica	Risc moral, selecció adversa

En la darrera dècada, tal com hem comentat, vam assistir a les conseqüències d'un darrer impuls pel mercat per mitjà de dos fenòmens: els processos de privatització i les liberalitzacions. Aquestes mesures intenten respondre a fallades de l'Estat, tot deixant en mans privades activitats que l'Estat feia fins a aquell moment. Hi ha sectors molt rellevants per a l'economia que van resultar afectats per les privatitzacions, com ara la telefonia, l'energia o les línies aèries. En alguns casos, aquests mateixos sectors, a més, han estat liberalitzats, com també ho han estat la banca o, més recentment, els mercats financers. En el capítol 6 tractarem amb profunditat les polítiques de privatització.

1.3. Definició del context de referència

L'evolució de tendències al llarg del temps descrita anteriorment ens permet fer una classificació que distingeix el grau d'intervenció de l'Estat en l'economia:

- 1) **Economia de mercat pur:** en aquest cas, els recursos s'assignen a través de decisions individuals i voluntàries. La variable rellevant a tenir en compte en les decisions són els preus.
- 2) **Economia planificada centralment:** els recursos s'assignen en aquest cas a través d'una autoritat central i les decisions no són voluntàries. La variable rellevant a tenir en compte són els vots.
- 3) **Economia mixta:** els recursos s'assignen barrejant les decisions individuals (a través dels preus) amb les decisions públiques. El grau amb què es combinen aquests criteris varia força entre països i dintre d'un mateix país al llarg del temps.

Podem concloure que, en l'actualitat, predominen els països en què hi ha economies mixtes, i aquest serà el marc en el qual desenvoluparem els diferents continguts d'aquest manual.

En aquest punt, cal fer esment dels mecanismes que s'utilitzen en les economies mixtes per assignar els recursos. El mercat assigna recursos a través de decisions voluntàries, individuals i descentralitzades. Per la seva part, l'Estat fa ús de mecanismes de decisió col·lectiva i no voluntària. En tot cas, no hauríem de veure aquests mecanismes com a rivals i excloents, sinó com a compatibles i complementaris.

De fet, l'objectiu de l'assignatura és veure com podem utilitzar l'Estat perquè el mercat funcioni més eficientment i com podem fer ús de mecanismes de mercat perquè l'Estat també funcioni millor.

En la disquisició entre mercat i Estat, faltaria centrar l'atenció sobre un altre mecanisme de no-mercat, que, no obstant això, tampoc no és Estat. Es tracta de les organitzacions privades voluntàries, com *les famílies i les organitzacions no governamentals (ONG)*. En aquest cas, els mecanismes d'assignació dels recursos utilitzats són decisions voluntàries de no-mercat, atès que no incorporen preus en les transaccions, no hi ha finalitats de lucre en la seva acció i estan dotades d'un cert grau de centralització. Aquestes organitzacions combinen, per tant, elements de les decisions del mercat i de l'Estat i representen un altre actor rellevant de les societats occidentals actuals.

Val la pena remarcar aquí la diferència entre l'assignació de recursos i la distribució de recursos. En el primer cas, ens referim a aquelles decisions sobre el repartiment d'una dotació de recursos inicials determinats per produir uns béns i uns serveis concrets i amb una tecnologia donada. En el segon cas, valorem si el resultat final d'una mesura és just o no, ja que atesa una assignació de recursos veurem quin ha estat el repartiment final dels béns i els serveis produïts.

Darrere d'aquesta distinció hi ha dos conceptes que seran crucials al llarg del curs: *l'eficiència i l'equitat*. L'eficiència és el concepte que es troba al darrere de l'assignació de recursos, mentre que l'equitat la trobem en el si de la valoració de la justícia d'una distribució de la riquesa entre els individus. Avancem ja aquí que aquests dos conceptes normalment es troben en conflicte, i dedicarem el proper capítol a estudiar-ne la interacció.

2. Diferències entre Estat i mercat

Un cop definit el context en què treballarem i atesa la forta interrelació que hi ha entre Estat i mercat, cal preguntar-se quins elements distingeixen les institucions integrants de l'Estat de les institucions privades. En aquest sentit, podem apuntar les característiques que són pròpies de l'Estat:

- 1) **Legitimitat indirecta:** en una democràcia, la legitimitat de la persona que ocupa un càrrec sorgeix, directament o indirectament, del procés electoral. En canvi, els responsables de la gestió i la direcció d'una empresa privada són escollits pels accionistes de la companyia.
- 2) **Capacitat coercitiva:** l'Estat té la capacitat d'obligar el compliment de les seves disposicions, cosa que les institucions privades no poden fer i, a més, aquesta facultat està expressament restringida per l'Estat.
- 3) **Incidència generalitzada de les seves accions:** les accions dutes a terme per l'Estat poden afectar el conjunt dels individus que representa.

Malgrat aquestes diferències, val la pena reforçar la idea que l'Estat i el mercat no són mecanismes excloents en la presa de decisions, sinó compatibles i complementaris. Per il·lustrar aquest punt clau, pot servir d'exemple la profunda crisi econòmica internacional que es va iniciar l'any 2008. En aquest context de crisi ha estat determinant l'acció coordinada entre Estat i mercat, mitjançant reunions entre els responsables del sistema financer i els de les empreses que han fet fallida amb els governs dels diferents països, i s'ha evitat la presa de decisions unilaterals per part de cadascun dels actors.

En tot cas, cal entendre la naturalesa de la presa de decisions i les característiques d'un i altre per poder complementar les seves accions. A aquest efecte, el quadre 2 pot ser molt il·lustratiu:

Taula 2. Propietats de les decisions de l'Estat enfront de les del mercat

	Estat	Mercat
Propietats de les decisions	Incidència general Poder coercitiu Legitimitat indirecta No hi ha opció de sortida	Incidència restringida No hi ha poder coercitiu Legitimitat directa Hi ha opció de sortida
Mecanismes d'informació utilitzats per prendre decisions	Sistema electoral (vots)	Sistema de preus lliures
Motivacions de la presa de decisions	Cobertura de necessitats socials i protecció de béns de no-mercat	Recerca del benefici privat
Naturalesa de les decisions	Decisions públiques Decisions obligatòries Possibilitat de decisions no òptimes	Decisions privades Decisions voluntàries Decisions òptimes i paretianes

Avancem ja aquí que la realitat no sempre recull de manera tan nítida les diferències pel que fa a la presa de decisions entre Estat i mercat. No tots els règims polítics són susceptibles de mostrar les mateixes motivacions en la presa de decisions, ni sempre el benefici social té prioritat per sobre de l'individual del buròcrata o polític. En aquest sentit, n'és un exemple clar el fenomen de la corrupció, que podem il·lustrar en el nostre entorn geogràfic més proper amb els escàndols destapats a la segona meitat de l'any 2009 en el Govern de la Comunitat Valenciana (cas Gürtel) o en les greus irregularitats financeres en la gestió del Palau de la Música (cas Millet).

Igualment, les decisions del mercat no sempre són òptimes. Al llarg del curs veurem que això només és així en el cas que els mercats compleixin una sèrie de condicions, entre les quals hi ha la de competència perfecta. Aquest tipus de mercats tenen unes característiques molt concretes que els fan funcionar d'una manera ideal, cosa que permet que ens serveixin com a instrument de referència del que hauria de ser un mercat. No obstant això, de nou la realitat ens mostra que els mercats de competència perfecta no són ni de bon tros la norma. Aquest fet ens permetrà aprofundir en les polítiques de regulació i competència que miren d'acostar la realitat a aquest marc de la competència perfecta.

3. L'Estat i la política econòmica

3.1. Què és l'Estat?

El concepte d'Estat és complex i difereix en la seva estructura en funció de la localització geogràfica i del moment del temps. Per poder definir què és això que anomenem Estat, podem fer ús de diversos criteris: quins són els objectius que persegueix, quins recursos fa servir per assolir-los o de quins actius és propietari.

Amb tot, si ens volem dotar d'una definició més objectiva i que en faciliti la quantificació, el criteri que utilitzarem serà el que respongui a la pregunta següent: com intervé l'Estat en l'economia?

En particular, cal tenir en compte dos grans grups d'activitats bàsiques que l'Estat porta a terme. En primer lloc, considerarem *les activitats pressupostàries*, és a dir, totes les acti-

vitats que surten reflectides en els pressupostos de l'Estat. D'altra banda, hem de tenir en compte *les activitats no pressupostàries*, és a dir, les que no surten reflectides en els pressupostos de l'Estat.

Les activitats pressupostàries són més fàcilment quantificables i ens permeten donar una dimensió concreta a l'Estat. En canvi, les activitats no pressupostàries són molt més difícils de quantificar, tot i que la seva importància fa que representin bona part de l'objecte d'estudi d'aquest manual.

La taula següent resumeix els dos tipus d'activitats.

Taula 3. Classificació de les activitats de l'Estat utilitzada per l'OCDE (segons Saunders i Klauf, 1985)

1) ACTIVITATS PRESSUPOSTÀRIES
Despeses
a) Despeses de personal
b) Despeses corrents de béns i serveis
c) Despeses en transferències de renda i de capital
Ingressos
a) Ingressos de les administracions públiques
• Tributaris
• Cotitzacions a la Seguretat Social
• Preus i taxes en contrapartida a béns i serveis subministrats per l'Estat
• Ingressos financers
2) ACTIVITATS NO PRESSUPOSTÀRIES
a) Empreses públiques
b) Despeses fiscals
c) Préstecs i avals
d) Regulacions
• Regulació de les activitats econòmiques privades
• Regulació del marc legal de l'economia

No obstant això, disposar d'una classificació com l'anterior no sempre permet definir amb nitidesa què és l'Estat. En funció de la conjuntura econòmica o del tipus de polítiques aplicades per cada govern, pot succeir que s'intenti assolir un mateix objectiu mitjançant una mesura que quedi reflectida o no en els pressupostos públics. Aquest pot ser el cas, per exemple, d'intentar estimular la compra d'habitatges. Aquest objectiu es pot assolir per mitjà d'ajudes directes o subvencions a les famílies (en aquest cas les subvencions apareixen en els pressupostos), o bé mitjançant una despesa fiscal com la que suposaria la deducció en l'IRPF de les aportacions fetes en un compte habitatge (en aquest cas no hi hauria reflex pressupostari de la mesura).

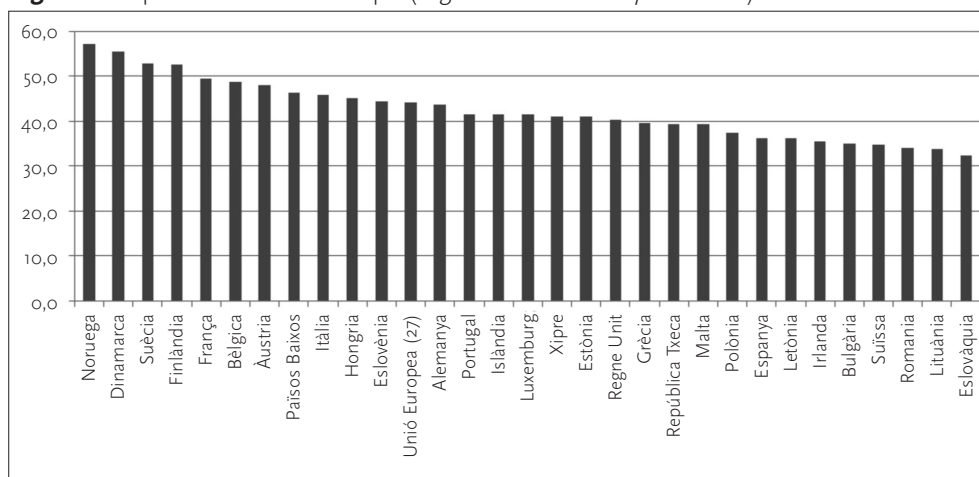
En darrer lloc, cal assenyalar que l'univers d'activitats no pressupostàries és molt variat i representa un gruix d'acció important per part dels Estats. Dintre d'aquesta categoria s'inclouen les empreses públiques com Renfe, Aena, Gisa o Adif; les anteriorment esmentades despeses fiscals, associades al pagament d'impostos i amb deduccions a la seva base o a la seva quota; els préstecs i avals, com els que s'ofereixen per a l'estudi d'una carrera universitària o la compra d'un habitatge; i regulacions com els preus, l'obligació de les empreses generadores d'electricitat de consumir carbó nacional, la prohibició de superar els 80 km/h en els accessos a Barcelona, l'obligatorietat de portar cordat el cinturó de seguretat o l'establiment d'un límit d'alcohol a la sang per als conductors de vehicles, així com altres de més àmplies que vetllen per la competència en un sector determinat.

La importància i el pes d'aquestes regulacions pot variar apreciablement en funció de la conjuntura econòmica. Així, en moments de bonança i amb una disponibilitat de recursos més gran, es pot tendir a fer menys ús de la regulació i d'altres mesures no pressupostàries, mentre que en moments de crisi econòmica el recurs a la regulació es troba més estès.

3.2. El mesurament del pes de l'Estat

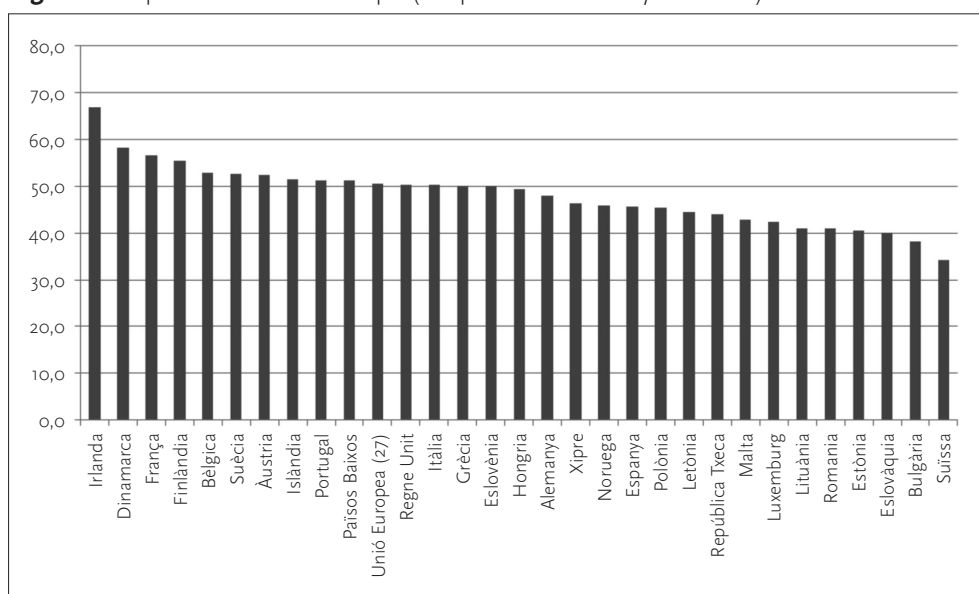
La variabilitat de les intervencions de l'Estat en l'economia es fa palesa si considerem el seu pes en termes d'ingressos tributaris i despeses respecte al PIB en diferents països. Les figures 1 i 2 ens mostren aquest fet i ens permeten comparar el pes de l'Estat a Europa.

Figura 1. El pes de l'Estat a Europa (ingressos tributaris/PIB 2010)

Font: Eurostat

Figura 2. El pes de l'Estat a Europa (despesa del Govern/PIB 2010)

Font: Eurostat

En aquesta composició internacional, Espanya ocupa un lloc intermedi, tot i situar-se per sota de la mitjana tant en ingressos com en despeses. Els països nòrdics i França són els